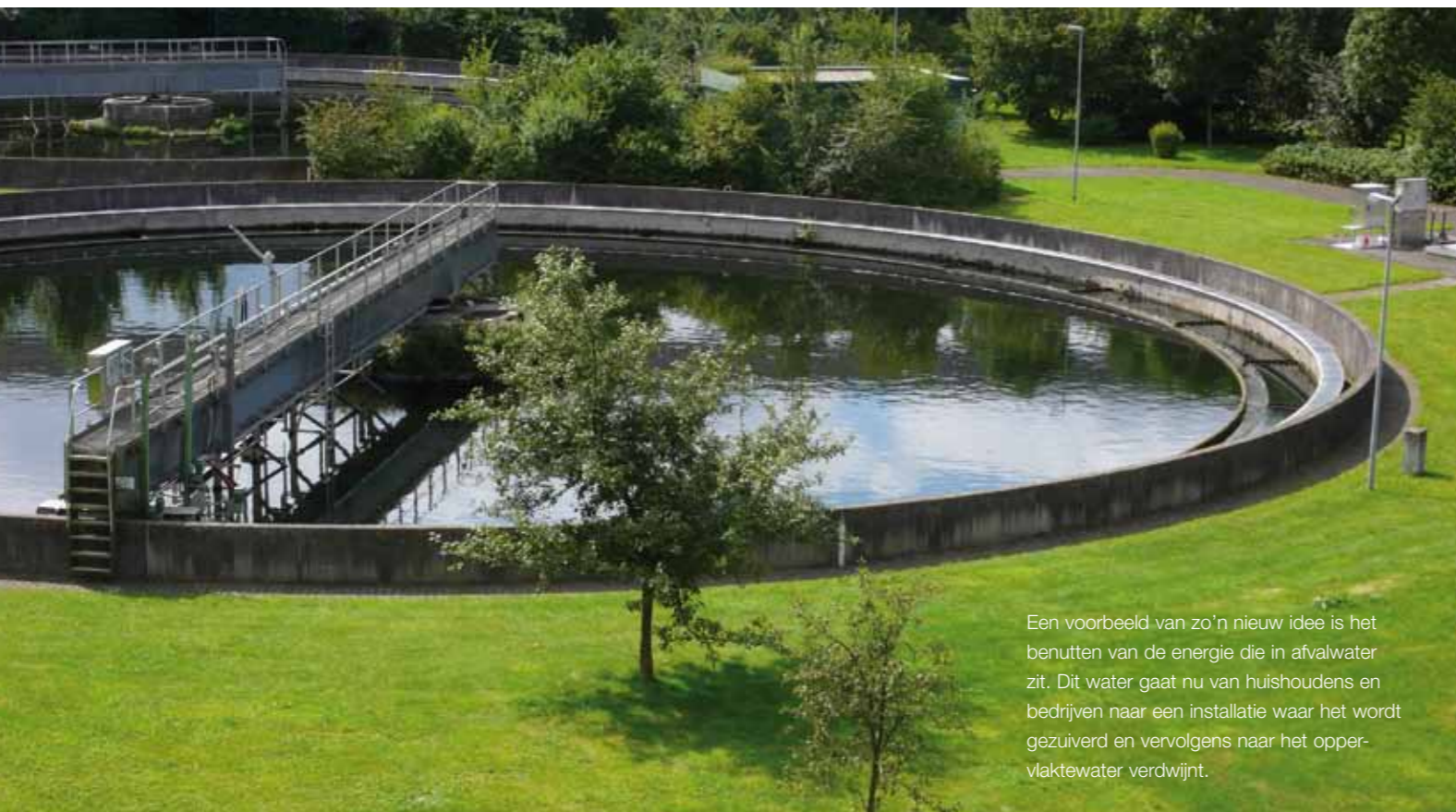

Innovatieve allianties leiden tot Klimaatneutrale Steden

Een voorbeeld van zo'n nieuw idee is het benutten van de energie die in afvalwater zit. Dit water gaat nu van huishoudens en bedrijven naar een installatie waar het wordt gezuiverd en vervolgens naar het oppervlaktewater verdwijnt.

Begin dit jaar hebben 12 gemeenten subsidie ontvangen voor de fase 'planstudies' van het Innovatieprogramma Klimaatneutrale Steden (IKS). Dit programma heeft tot doel gemeenten te stimuleren voortvarend aan de slag te gaan met energiebesparing, het zuinig en efficiënt omgaan met fossiele energie (de trias Energetica) en het opwekken en gebruiken van duurzame energie en met andere mogelijkheden om klimaatneutraal te worden.

'Veel gemeenten hebben de ambitie uitgesproken om op enig moment in de periode 2020-2050 klimaatneutraal te zijn. Maar als je kijkt naar de autonome ontwikkeling van gemeenten, is te verwachten dat de meeste deze klimaatneutraliteit pas rond 2080 zullen bereiken. Dat proces willen we versnellen.' Aan het woord is Douwe Jan Joustra, manager Innovatieprogramma Klimaatneutrale Steden (IKS) bij Agentschap NL. 'In het Innovatieprogramma Klimaatneutrale Steden gaan we uit van drie hoofdlijnen om die versnelling voor elkaar te krijgen: gebruikmaken van duurzaam opgewekte energie waardoor de uitstoot van CO₂ vermindert, de fotosynthese (de opname van CO₂ door planten) versterken en het minimaliseren van de hoeveelheid passieve energie die in materialen zit.'

Passieve energie

Het idee van minimaliseren van de hoeveelheid passieve energie in materialen vraagt om toelichting. Joustra: 'Voor het maken van bouwmaterialen en dergelijke is energie nodig. Voor sommige materialen meer dan voor andere. Als je kiest voor materialen waaraan zo min mogelijk energie is gebruikt om deze te maken, lever je een bijdrage aan energiebesparing. Hetzelfde geldt voor het gebruik van demontabele materialen. Het verplaatsen ervan kost weliswaar energie, maar waarschijnlijk veel minder dan het vervaardigen van nieuwe producten. Het innovatieprogramma werkt aan doorbraken in denken en doen. Dit is maar een klein voorbeeld. We zoeken naar de grotere stappen.'

Vernieuwende initiatieven

Een in het oog springende innovatie is het oprichten van lokale energieontwikkelingsmaatschappijen. Deze zijn bedoeld om het lokaal opwekken van duurzame energie te stimuleren en in goede banen te leiden. 'Alle gemeenten beschikken over zonne-energie, windenergie en geothermie. Voor de gemeenten langs de kust komt daar nog zwaartekracht bij, in de vorm van getijdenwerking, legt Joustra uit. 'Stuk voor stuk zijn dit vrij toegankelijke bronnen, die gemeenten met behulp van een ontwikkelingsmaatschappij kunnen benutten. Het ontsluiten van deze bronnen is een investering die zeker zal renderen. Bij zon en wind is dat goed voorstelbaar. Bij aardwarmte wat minder, doordat het gebruik van deze warmte tamelijk nieuw is.'

Afvalwater bevat energie

Overheid, woningcorporaties, netbeheerders en bedrijven werken samen in een energieontwikkelingsmaatschappij. Dat helpt bij innovaties, want ondernemers zijn beter in versnellen dan ambtenaren en burgers. Met het IKS wordt gezocht naar vernieuwende initiatieven. Joustra: 'Een voorbeeld van zo'n nieuw idee is het benutten van de energie die in afvalwater zit. Dit water gaat nu van huishoudens en bedrijven naar een installatie waar het wordt gezuiverd. Voordat het in de rioolwaterzuivering belandt, zou je de energie die erin zit in de vorm van afvalstoffen kunnen gebruiken voor bijvoorbeeld het kweken van algen. Die algen zijn op hun beurt te gebruiken in biomassacentrales. Tegelijkertijd roepen nieuwe ideeën veel vragen op. In dit geval over de consequenties voor het waterzuiveringsproces. Dat moet met de waterschappen worden besproken.' Joustra benadrukt dat 'het natuurlijk gaat om alles wat er nodig is om deze nieuwe techniek toepasbaar te krijgen: de nieuwe samenwerking met ondernemers en beheerders/leveranciers van het afvalwater.'

Samen leren

Het IKS-programma moet dus leiden tot systeemvernieuwingen en allianties waardoor het bereiken van klimaatneutraliteit in een stroomversnelling kan komen. In fase 1 van het programma hebben 12 gemeenten een subsidie ontvangen voor planontwikkeling (zie kaders). Voor deze fase was 1 miljoen euro beschikbaar. In fase 2 staat de uitvoering van proefprojecten centraal, tegen een bedrag van in totaal 5 miljoen euro. 'De sluitingstermijn van inschrijvingen voor deze fase is 19 april 2010', vertelt Joustra. 'We zoeken vijf tot tien aansprekende en redelijk robuuste projecten.' In juni krijgen de beste projecten een uitnodiging het projectplan uit te werken en in september wordt definitief welke projecten gehonoreerd worden. Later volgt nog fase 3: het samen leren, bediscussiëren en beïnvloeden. 'Het is nadrukkelijk de bedoeling dat gemeenten niet zelf van alles bedenken, maar van elkaar afkijken en overnemen wat succesvol blijkt te zijn.'

Voorbeelden IKS-planstudies

Geothermie in de bestaande bouw ('s-Hertogenbosch)

Een project om duidelijkheid te krijgen over hoe je met geothermie een forse bijdrage kunt leveren aan CO₂-reductie in de bestaande woningbouw. Deze studie geeft inzicht in welke wijken het meest kansrijk zijn en hoe een en ander in samenwerking met woningbouwcorporaties kan worden opgepakt.

Energievoorziening Claudius Prinsenlaan (Breda)

In 2044 wil Breda CO₂-neutraal zijn. De ontwikkeling van de Claudius Prinsenlaan draagt bij aan deze klimaatdoelstelling. Recent is een energievisie opgesteld in samenwerking met vier partijen. Uitvoering van de aanbevelingen uit de energievisie is alleen mogelijk als deze partijen intensief samenwerken gedurende een langere periode. Doel van de planstudie: met alle samenwerkingspartners bepalen wat de meest optimale energievoorziening is. Dit in combinatie met gebouwgebonden maatregelen, waarmee energiegebruik en CO₂-uitstoot zoveel mogelijk worden beperkt.

Strategische agenda duurzame energie (Groningen)

De gemeente Groningen wil lokale opwekking en gebruik van duurzame energie stimuleren. Ze wil daartoe een Strategische Agenda Duurzame Energie opstellen. Deze agenda moet inzicht geven in de mogelijkheden voor een duurzame energievoorziening van de stad, de randvoorwaarden en te maken keuzen.

Planstudie reductie van indirect energiegebruik gemeenten (Wageningen)

Met een planstudie brengt Wageningen in kaart wat de grootste posten zijn van indirecte emissies (emissies die worden veroorzaakt als gevolg van menselijke activiteit, zoals het gebruik van elektriciteit) en hoe deze efficiënt zijn terug te brengen, te meten, te monitoren en toe te rekenen. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving stoot een huishouden direct 8 ton CO₂ per jaar uit door gebruik van gas, elektriciteit en mobiliteitbrandstoffen, en indirect nog eens 22 ton door productie en transport van voedsel, kleding, verzorging, apparaten en dergelijke. Centrale vraag: wat kan een gemeente (samen met externe partijen) hieraan doen en wat zijn kansrijke praktijken?

Planstudie besteding NUON-aandelen, duurzaam energiebedrijf en klimaatalliantie bedrijven (Zutphen)

Zutphen laat onderzoeken wat de motieven en het draagvlak zijn om als gemeente een rol te spelen in een lokaal duurzaam energiebedrijf. De mogelijke organisatievormen worden verkend en er worden enkele globale businesscases uitgewerkt. Lokale (potentiële) partners geven feedback op de resultaten. Via een schets van het lokale energiebedrijf worden de resultaten van de planstudie uitgewerkt in een collegevoorstel. Innovatieve samenwerkingsvormen moeten de weg naar een energieneutraal Zutphen versnellen.

Zie ook www.agentschapnl.nl/gemeenten